

Inbreng College voor de Rechten van de Mens, ten behoeve van het rondetafelgesprek in de Tweede Kamer op 9 februari 2015 over de wetsvoorstellen ter ratificatie van het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap

1. Inleiding

Het College is er verheugd over dat het VN-verdrag geratificeerd zal worden. Het verdrag vormt een goede basis voor de verdere ontwikkeling van Nederland naar een inclusieve samenleving. Het College heeft verschillende adviezen over de wetsvoorstellen ter ratificatie van het VN-verdrag uitgebracht. Dit stuk is een aanvulling op de eerdere adviezen.

Het College heeft de wetsvoorstellen 33990 en 33992, de Memorie van Toelichting en de Nota naar aanleiding van het verslag gelezen. De uitbreiding van het toepassingsgebied van de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte naar goederen en diensten geeft aanbieders van goederen en diensten een heldere norm over gelijke behandeling en het doen van doeltreffende aanpassingen. En het geeft mensen met een beperking de mogelijkheid om discriminatie bij het aanbieden van goederen en diensten aan te kaarten en te laten beoordelen door de rechter of het College. Ook is het positief dat de Kieswet wordt aangepast, hoewel dit niet leidt tot 100% toegankelijkheid voor mensen in een rolstoel en daarom niet volledig aan de vereisten van artikel 29 van het verdrag voldoet.

Het College wil nog de aandacht vestigen op drie punten.

2. Verplichtingen voor de Staat (artikel 4 VN-verdrag)

Volgens artikel 4 van het verdrag moet de Staat waarborgen dat mensen met een beperking op voet van gelijkheid aan de samenleving kunnen deelnemen. Het eerste lid (f) tot en met (i) verplicht de Staat om onderzoek uit te voeren of te bevorderen naar universeel design (toegankelijk ontwerpen van producten en websites), de ontwikkeling van nieuwe technologieën, het verschaffen van toegankelijke informatie over hulpmiddelen en technologieën en de training van personeel dat werkt met mensen met een beperking. De regering erkent dat die plicht bestaat maar maakt niet concreet hoe zij aan deze verplichting wil voldoen. IJkpunten en termijnen ontbreken. Wel kondigt de regering aan dat zij, in overleg met organisaties van mensen met een beperking, een implementatieplan ontwikkelt. Het College dringt er op aan dat dit plan alle verplichtingen uit het verdrag omvat en voorziet in meetbare doelen en termijnen, waardoor het goed gemonitord kan worden. Daarbij wijst het College op artikel 4, tweede lid van het verdrag en op General Comment nr. 3 bij het Internationaal verdrag inzake economische, culturele en sociale rechten. Op grond hiervan moet de staat binnen redelijk korte tijd stappen nemen om economische, sociale en culturele rechten te realiseren. Deze stappen moeten weloverwogen en zo concreet mogelijk zijn, waarbij duidelijke doelen worden gesteld.

Hierbij zou het in fasen toegankelijk maken van het openbaar vervoer als voorbeeld kunnen dienen. In regelgeving is nauwkeurig vastgelegd op welke termijn welk onderdeel van het OV toegankelijk moet zijn.

3. Toegankelijkheidseisen (artikel 9 VN-verdrag)

Werken aan toegankelijkheid is van groot belang om te zorgen dat mensen met een beperking aan de samenleving kunnen deelnemen. Dat is de achtergrond van artikel 9 van het verdrag. Uit een peiling van het College onder mensen met een beperking blijkt dat ontoegankelijkheid veelal te maken heeft met een gebrek aan bewustzijn over hun positie. Als overheden, en private aanbieders van goederen en diensten zich meer bewust zijn van mensen met een beperking, wordt bij algemene voorzieningen en aanpassingen eerder rekening met hen gehouden. Daarom dringt het College er bij de regering op aan concrete en herhaalde voorlichtingsactiviteiten op touw te zetten, die zich richten op zowel aanbieders van overheidsdiensten als op de private sector.

Toegankelijkheidsmaatregelen hoeven niet tot extra kosten te leiden. Een toegankelijk informatiescherm in een ziekenhuis, een brandalarmstelsel met visuele noodsignalen of een zelfstandig toegankelijke lift in een muziekcentrum, zijn bij ontwerp en nieuwbouw of verbouw nauwelijks kostenverhogend. Regelgeving, zoals het Bouwbesluit en de toekomstige Omgevingswet, kan helpen om toegankelijkheid te bevorderen. Het kabinet kondigt aan dat in het Bouwbesluit de toegankelijke gebruiksruimte wordt uitgebreid van 40% naar 80% (en 60% voor winkels). Dit is een stap vooruit, maar lijkt willekeurig. Waarom is voor deze percentages gekozen en niet voor 100%?

4. Gelijkheid voor de wet (artikel 12 VN-verdrag)

Artikel 12 is een kernbepaling van het verdrag. Artikel 12 zegt dat mensen met een beperking zelfstandig besluiten kunnen nemen en hier zo nodig ondersteuning bij moeten krijgen (*supported decision making*). Volgens het toezichthoudend VN-comité is het nemen van besluiten in de plaats van een persoon met een beperking (*substituted decision making*) niet toegestaan. Het kabinet geeft aan dit artikel zo uit te leggen dat *substituted decision making* alleen is toegestaan als er sprake is van een *ultimum remedium* en hiervoor waarborgen gelden. Volgens het kabinet zijn het Wetsvoorstel zorg en dwang en het Wetsvoorstel verplichte geestelijke gezondheidszorg daarom met artikel 12 in overeenstemming. Desondanks kondigt het kabinet aan nader te onderzoeken of deze wetten helemaal met het verdrag stroken. Het College stemt ermee in dat nader wordt onderzocht of genoemde wetsvoorstellen in lijn zijn met artikel 12. Het College dringt erop aan om de Wet wijziging curatele, beschermingsbewind en mentorschap bij dit onderzoek mee te nemen en biedt aan over dit onderzoek mee te denken.

Plaatsvervangende en ondersteunde besluitvorming

Als iemand uiteindelijk niet in staat is zelf een besluit te nemen, is het van belang dat de plaatsvervangende besluitnemer dit zo zorgvuldig mogelijk doet. Dat wil zeggen dat hij of zij steeds de wil en voorkeur van de betrokkene centraal stelt. Het vergt een serieuze inspanning om de wil en voorkeur te achterhalen en te respecteren. In de Nederlandse wetgeving is weinig vermeld over de wijze waarop de plaatsvervangende besluitnemer tot diens beslissing komt. Het College beveelt aan hier nader onderzoek naar te doen, uitgaande van de rechten die in artikel 12 zijn gegarandeerd. Hierbij zou bekeken moeten

worden hoe plaatsvervangende besluitvorming tot stand komt, welke knelpunten hierbij worden ervaren en wanneer de plaatsvervangende besluitvorming vervangen kan worden door ondersteunde besluitvorming. Om een goede invulling aan de verplichtingen uit artikel 12 te geven, beveelt het College aan dat wordt onderzocht welke vormen van ondersteuning mogelijk zijn en om een aantal van deze vormen in de praktijk te brengen, bijvoorbeeld door middel van pilots. Hierbij kan een voorbeeld worden genomen aan andere landen waar ervaring met ondersteunde besluitvorming is opgedaan.